

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändringar i familjebidragsförordningen m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft åtta inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 15 i första kammaren av herrar *Andersson, Torsten*, och *Johansson, Theodor*, samt nr 17 i andra kammaren av herr *Jansson* i Aspeboda m. fl.,

dels de likalydande motionerna nr 86 i första kammaren av fru *Waltheim m. fl.* samt nr 103 i andra kammaren av fru *Thorsson m. fl.*,

dels de likalydande motionerna nr 141 i första kammaren av herrar *Johansson, Theodor*, och *Karlsson, Fritiof*, samt nr 179 i andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl.,

dels ock de likalydande motionerna nr 324 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* samt nr 476 i andra kammaren av herr *Dahlén*.

I *motionerna I: 15 och II: 17* hemställes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsam prövning av frågan om familjebidrag till jordbrukare och andra egna företagare, att förslag kan föreläggas 1957 års höstriksdag».

I *motionerna I: 86 och II: 103* hemställes, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att förslag till höjning av familjepenningbeloppen enligt gällande familjebidragsförordning ävensom förslag till de ändringar i familjebidragsförfattningarna, som i övrigt må anses betingade av ekonomisk omtanke om de inkallades familjer, förelägges 1958 års riksdag».

I *motionerna I: 141 och II: 179* hemställes, »att riksdagen måtte besluta, att familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), §§ 14 och 15, må få följande lydelse med giltighet från den 1 juli 1957:

§ 14.

4 mom. Bidrag må utgå med högst tjugofem kronor för dag. Vid bestämmande — — — arbetskraftens avlönande.

§ 15.

Därest hinder — — — (tjänstgöring i en följd).

Näringsbidrag enligt denna paragraf må beviljas med högst tvåhundra-femtio kronor för månad».

I *motionerna I: 324 och II: 476* hemställas, att riksdagen måtte antaga följande förslag till ändring av 6 § familjebidragsförordningen att gälla från och med den 1 april 1957.

FÖRSLAG

till

**förordning om ändring av 6 § familjebidragsförordningen
den 29 mars 1946 (nr 99)**

Gällande lydelse:

6 §.

Familjepenning utgår — — —
för dag:

- 1) För hustru ——— 16 år ... 5:50
- 2) För annan ——— under 1) 3:30
- 3) För annan ——— under 1) 2:20

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepening för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 5 kronor 50 öre för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlemmar under 16 år.

Föreslagen lydelse:

6 §.

Familjepenning utgår — — —
för dag:

- 1) För hustru ——— 16 år ... 6:—
- 2) För annan ——— under 1) 3:60
- 3) För annan ——— under 1) 2:40

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepening för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 6 kronor för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

Beträffande de skäl motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 15, I: 86, II: 179 och I: 324.

Inledning

Enligt såväl den numera upphävda 1942 års krigsfamiljebidragsförordning (SFS 1942:521) som 1946 års familjebidragsförordning i dess ursprungliga lydelse utgick familjepenning med högst de belopp för dag som framgår av följande tablå.

Ortsgrupp	1	2	3
	För hustru och frånskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsoförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1
	kronor	kronor	kronor
I	2: 75	1: 40	1: 10
II	3: —	1: 65	1: 20
III	3: 25	1: 90	1: 30

Dyrortsgrupperingen har sedermera upphävts, och familjepennings maximibelopp har höjts ett flertal gånger med hänsyn till livsmedelskostnadernas stegring, senast fr. o. m. den 1 mars 1956 till 5: 50, 3: 30 respektive 2: 20 kronor.

De grundläggande bestämmelserna om näringsbidrag återfinnes i 14 och 15 §§ familjebidragsförordningen. Enligt 14 § må värnpliktig, som driver näring eller rörelse, i stället för familjepenning och bostadsbidrag erhålla näringsbidrag till bestridande av avlöningskostnader, som uppkommer till följd av att särskild arbetskraft måste anlitas för att under den värnpliktiges tjänstgöring helt eller delvis ersätta honom. Bidrag må utgå med högst 15 kronor för dag. Vid bestämmande av bidragets storlek skall hänsyn tagas till det genomsnittliga normala driftsöverskott företaget kan beräknas lämna under den värnpliktiges tjänstgöring och dennes möjligheter att av inkomsterna från företaget bidra till den anlitate arbetskraftens avlöande. Enligt 15 § kan då synnerliga skäl föreligger och hinder möter mot näringens eller rörelsens fortsatta bedrivande under den värnpliktiges tjänstgöring men förutsättningar finns för näringens eller rörelsens återupptagande efter tjänstgöringens slut, särskilt bidrag beviljas för bestridande under tjänstgöringen av utgifter, som prövas nödvändiga för att näringen eller rörelsen skall kunna av den värnpliktige återupptagas efter tjänstgöringens slut. Dylikt bidrag må beviljas med högst 150 kronor för månad.

Nuvarande bestämmelser om maximibelopp för näringsbidrag har gällt

sedan den 1 april 1951. Enligt den ursprungliga lydelsen av 1946 års familjebidragförordning — och motsvarande gällde enligt 1942 års krigsfamiljebidragförordning — utgjorde de i 14 och 15 §§ stadgade högsta bidragsbeloppen 10 respektive 100 kronor.

1954 års värnpliktsavlöningsutredning

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 december 1954 har chefen för försvarsdepartementet tillkallat särskilda sakkunniga att verkställa utredning rörande ekonomiska och sociala förmåner till värnpliktiga m. m. Av direktiven för utredningen framgår att det bl. a. skall ankomma på de sakkunniga att verkställa en allmän översyn av värnpliktsavlöningskungörelsens bestämmelser om de personliga förmåner som skall tillkomma de värnpliktiga m. fl., att föranstalta om utredning beträffande de åtgärder av social och ekonomisk natur för de inkallade och deras anhöriga som kan bli erforderliga i ett krigsläge samt att företaga en allmän översyn av de nuvarande familjebidragsbestämmelserna med hänsyn till deras ändamålsenlighet under fred och beredskapstillstånd.

Av årets riksdagsberättelse framgår att utredningen räknar med att i vissa avsnitt av sitt uppdrag kunna framlägga förslag under år 1957.

Familjepenningen inför 1956 års riksdag

I proposition nr 34 till 1956 års riksdag med förslag till förordning om ändring av 6 § familjebidragförordningen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Torsten Nilsson*, bl. a.:

Familjepenningens maximibelopp har höjts under ettvarvt av åren 1950—1953. Höjningarna har varje gång motiverats med stegringen av livsmedelskostnaderna.

Den senaste regleringen av maximibeloppen skedde på grundval av livsmedelskostnadsindex för september 1952, vilket utgjorde 252 enheter. Detta motsvaras i nuvarande konsumentprisindex av ett indextal för livsmedel av 139. Försvarets socialbyrå föreslår nu att maximibeloppen uppräknas med hänsyn till de prisstegringar på livsmedel, som inträffat efter angivna tidpunkt. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissmyndigheter.

Socialbyrån har vidare som sin mening uttalat, att familjepenningens maximibelopp är i behov av en genomgripande revidering, som tager hänsyn icke blott till fördyrningen av levnadskostnaderna utan även till de genomförda standardförbättringarna på andra samhällsområden. Med hänsyn till pågående utredning rörande de värnpliktigas ekonomiska och sociala förmåner anser sig byrån dock icke böra nu föreslå en så vittgående revidering av maximibeloppen.

Den av mig år 1954, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande, tillkallade utredningen rörande ekonomiska och sociala förmåner till värnpliktiga m. m. (1954 års värnpliktsavlöningsutredning) har i uppdrag bland annat att företaga en allmän översyn av de nuvarande familjebidragsbestämmelserna. Med hänsyn härtill är jag icke nu beredd att föreslå andra

ändringar i familjepennningens maximibelopp än som föranledes av de sedan september 1952 höjda livsmedelspriserna.

Det senast framräknade indextalet för livsmedel, avseende november 1955, utgör 151. — — —

Höjningen av livsmedelskostnadsindex från 139 till 151 innebär en ökning med omkring 8,6 %. Om de nu gällande maximibeloppen för familjebidrag höjes i motsvarande mån erhålles beloppen 5: 43, 3: 26 och 2: 17 kronor. Av praktiska skäl bör angivna belopp emellertid lämpligen avrundas uppåt till 5: 50, 3: 30 och 2: 20 kronor. Härigenom vinnes även att utrymme erhålles för en eventuellt uppkommande mindre prisstegring på livsmedel utöver läget i november 1955. Jag föreslår alltså, att familjepennningens maximibelopp höjes till respektive 5: 50, 3: 30 och 2: 20 kronor. Höjningen utgör 10 %.

Andra lagutskottet, som hade inhämtat att livsmedelskostnadsindex för december 1956 utgjorde 152 enheter, hemställde (utlåtande nr 1 år 1956) om riksdagens bifall till propositionen.

Riksdagen beslöt i enligt med utskottets hemställan.

Framställning av försvarets socialbyrå om ytterligare höjning av familjepennningen m. m.

Försvarets socialbyrå, som är tillsynsmyndighet med avseende å familjebidragsförordningens tillämpning, hemställde i underdånig skrivelse den 16 oktober 1956, att förslag måtte föreläggas 1957 års riksdag om ytterligare höjning av maximibeloppen för familjepennningen och om höjning av de enligt familjebidragsförordningen utgående begravningsbidragen samt att bestämmelserna om s. k. normerad behovsprövning måtte ändras i visst avseende.

I skrivelsen anförde byrån bl. a., att fortsatt anpassning av familjepennningens maximibelopp till livsmedelspriserna skulle vid den vanligast förekommande familjebildningen vid första tjänstgöring, nämligen hustru och ett minderårigt barn, medföra en ekonomisk förbättring med endast fyra kronor 20 öre för månad, därvid beräkningen grundats på livsmedelskostnadsindex för augusti 1956, som utgjorde 155 enheter, efter att närmast föregående månader ha utgjort 155, 156 respektive 156. För att, intill dess 1954 års värnpliktsavlöningsutredning kan ha närmare behandlat spörsmålet om en verklig revidering av familjepennningbeloppen, åstadkomma ett mera tillfredsställande försörjningsläge för de inkallades familjer, heter det vidare i skrivelsen, synes det socialbyrån angeläget att — med frångående av den hittills tillämpade metoden för framräkning av familjepennningens maximibelopp — vidtaga en något större förbättring av familjepennningbeloppen. Härvid borde dock viss försiktighet iakttagas i syfte att icke föregripa värnpliktsavlöningsutredningen. Byrån föreslog en höjning med i runt tal nio procent, vilket vid förenämnda familjebildning skulle medföra en inkomstökning med 21 kronor för månad. Maximibeloppen

skulle efter höjningen komma att utgå med respektive 6 kronor, 3 kronor 60 öre och 2 kronor 40 öre för de skilda grupper av familjemedlemmar som anges i 6 § familjebidragsförordningen.

Över socialbyråns förslag avgavs efter remiss yttranden av *överbefälhavaren, försvarets civilförvaltning, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, socialstyrelsen, statskontoret, länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Malmöhus, Värmlands och Västerbottens län, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund samt 1954 års värnpliktsavlöningsutredning*. Därvid tillstyrkte samtliga remissmyndigheter utom statskontoret och värnpliktsavlöningsutredningen socialbyråns förslag eller lämnade detsamma utan erinran, fränsett att länsstyrelsen i Jönköpings län i fråga om reglerna för normerad behovsprövning uttalade avvikande mening i visst hänseende. Flera remissmyndigheter ansåg därjämte, att jämväl maximibeloppet för det enligt familjebidragsförordningen utgående näringsbidraget borde höjas. På grund av den inom värnpliktsavlöningsutredningen pågående översynen av familjebidragsförfattningarna avstyrkte statskontoret socialbyråns förslag till alla delar. Av samma skäl avstyrkte värnpliktsavlöningsutredningen förslaget, såvitt rörde den s. k. normerade behovsprövningen, och ställde sig tveksam till förslaget om höjning av familjepeningens maximibelopp, ehuru utredningen likväl icke ville motsätta sig bifall till socialbyråns förslag i denna del. Utredningen tillstyrkte förslaget om höjning av begravningsbidragen. Där- emot förklarade utredningen, att den med hänsyn till näringsbidragets ställning i det nuvarande bidragssystemet icke kunde ansluta sig till de förslag om höjning av detta bidrags maximibelopp, som framförts i vissa av de över den remitterade framställningen avgivna utlåtandena.

Föredragande departementschefen, statsrådet Torsten Nilsson, anför i årets statsverksproposition (bilaga 6, fjärde huvudtiteln, Armén: Familjebidrag) i anledning av socialbyråns förslag följande:

Det förslag av försvarets socialbyrå, som nu redovisats, avser ändring av familjebidragsförfattningarna i tre skilda avseenden, nämligen dels höjning av maximibeloppet för familjepeningen, dels höjning av begravningsbidragen, dels ock höjning av det s. k. avdragsfria beloppet av hustrus arbetsinkomst. Samtliga föreslagna författningsändringar kommer att medföra kostnadsökningar för statsverket, men dessa torde i fråga om de båda sistnämnda åtgärderna vara av ringa betydelse. Föreslagen höjning av familjepeningens maximibelopp kommer däremot att medföra en merkostnad av 1 800 000 kronor för år enligt socialbyråns beräkningar. Som motiv för uppräknade nämnda maximibelopp åberopar socialbyrån främst den allmänna standardhöjningen inom landet. Ehuru det i och för sig kunde vara önskvärt att en standardhöjning möjliggjordes även inom förevarande område, kan jag emellertid för egen del icke tillstyrka att någon höjning av familjepeningbeloppet nu genomföres, då utrymme för kostnadsökningarna icke finnes inom den begränsade ramen för försvarsutgifterna under nästa budgetår. Då socialbyråns förslag i övrigt rör frågor, som utan större

olägenhet torde kunna anstå för att upptagas till övervägande samtidigt med resultatet av den inom värnpliktsavlöningsutredningen pågående översynen av familjebidragsbestämmelserna, är jag icke heller beredd att nu tillstyrka förslaget i dessa delar. Prövningen av de förslag i andra avseende än de nu berörda, som framförts av vissa remissmyndigheter, torde likaledes böra anstå i avvaktan på nämnda utredningsresultat.

Motionerna

I *motionerna I: 15 och II: 17* lämnas till en början en redogörelse för frågan efter vilka grunder och på vilket sätt staten skall lämna ekonomiskt bistånd till de värnpliktiga och deras familjer under inkallelser. Därefter lämnas en närmare redogörelse för den enligt det nuvarande familjebidragssystemet tillämpade behovsprövningen av familjebidragen, varefter motionärerna anför:

Behovsprövningen vållar stor orättvisa bland de värnpliktiga tillhörande skilda yrkesgrupper. Jordbrukare blir sålunda ofta sämre ställda i familjebidragshänseende än andra yrkesgrupper. Utformningen av de nu gällande familjebidragsförfattningarna och den praxis beträffande tillämpningen av dessa författningar, som utbildat sig i de olika kommunerna och länen, medför vidare att bidrag fastställs olika i skilda delar av landet även då det gäller näringsidkare inbördes. Det måste därför vara ett starkt önskemål att snarast genom ändrade bestämmelser i möjligaste mån reducera dessa variationer i de bidrag, som beviljas de värnpliktiga. — — —

Eftersom repetitionsövningarna, vilka av ekonomiska skäl ansetts böra inställas under innevarande budgetår, i enlighet med statsmakternas uttalanden nu bör återupptagas i full utsträckning nästa budgetår, är det synnerligen angeläget, att översynen av familjebidragssystemet snarast verkställs och slutföres. Härför talar även den skärpning av det utrikespolitiska läget, som under den senaste tiden ägt rum. Då jordbrukare och andra egna företagare, såsom ovan anförts, enligt gällande familjebidragsbestämmelser ofta blir sämre ställda än andra yrkesgrupper, är det särskilt angeläget, att denna fråga snarast bringas till en tillfredsställande lösning. Lämpligast bör detta ske genom att under den pågående värnpliktsavlöningsutredningen frågan om familjebidrag till jordbrukare och andra företagare utbrytes och skyndsamt prövas. Ett delbetänkande bör då kunna framläggas i så god tid, att förslag till frågans lösning kan föreläggas redan innevarande års höstriksdag.

I *motionerna I: 86 och II: 103* omnämnes försvarets socialbyrås ovan berörda framställning, varefter motionärerna anför bl. a.:

Vad som enligt vår uppfattning faller i blickpunkten vid en bedömning av angelägenhetsgraden av att familjepeningbeloppen höjes är mindre de inkallades ekonomiska förhållanden under fullgörandet av relativt kortvariga repetitionsövningar än mera motsvarande förhållanden under fullgörandet av den som regel nära ett-åriga första tjänstgöringen. I större utsträckning än som måhända allmänt anses vara fallet är dessa inkallade försörjningsskyldiga mot hustru och barn. Det rör sig här om unga äktenskap, vilka ingåtts under en ofta i och för sig besvärlig ekonomisk situation. Denna förbättras icke av att hustrun nödgas svara för praktiskt taget samt-

liga i hemmet vanliga utgifter under den långa tid, som mannen kort efter äktenskapets ingående har att fullgöra första tjänstgöring, och härför har tillgång endast till familjebidraget. Detta täcker i normalfallet den faktiska bostadskostnaden men ger därutöver för hustru och ett barn med nuvarande familjepeningbelopp ett månatligt bidrag om endast 231 kronor. Att detta måste innebära en allvarlig påfrestning för kontrahenterna i dessa äktenskap synes ställt utom varje tvivel. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida så snävt tillmätta bidrag för närmast stående familjemedlemmar till de tvångsvis inkallade värnpliktiga står i överensstämmelse med målsättningen för familjepolitiken i vårt land. Det kan också ifrågasättas, huruvida icke den enskildes vilja att göra effektivaste möjliga insats under sin värnpliktstjänstgöring skulle i positiv riktning starkt påverkas av vetskapen om att utgående familjebidrag bättre än för närvarande beaktar familjemedlemmarnas verkliga behov.

I motionerna I: 141 och II: 179 anföres bl. a.:

Sedan 1951, då gällande maximibelopp för näringsbidragen fastställdes, har en avsevärd ökning av avlöningskostnaderna ägt rum. Den genomsnittliga lantarbetarlönen utgjorde 1951 2 kronor 17 öre i timmen och kan för år 1956 beräknas till 3 kronor 42 öre i timmen. Medellönen för rättare inom jordbruket har från 1951 till 1956 ökats från 2 kronor 45 öre till 3 kronor 83 öre per timme, därav för ladugårdsförmän från 2 kronor 55 öre till 3 kronor 99 öre per timme. Jordbrukslönerna har alltså under ifrågavarande tid stigit med i genomsnitt 57 procent. Den genomsnittliga industriarbetarlönen var år 1951 3 kronor 30 öre i timmen och år 1956 5 kronor 5 öre, en ökning med cirka 53 procent. För förmän och verkmästare inom den egentliga industrien var den genomsnittliga månadslönen år 1951 841 kronor och år 1956 1 219 kronor, en ökning med cirka 45 procent.

Då värnpliktiga närings- eller rörelseidkare vid militärtjänstgöring nu åsamkas betydligt högre kostnader för avlöning av ersättare än vid den tidpunkt, då gällande bestämmelser om näringsbidragens maximibelopp fastställdes, synes det oss angeläget, att maximibeloppen höjes, om näringsbidragen skall kunna fylla sin uppgift på sätt som avsetts. I nuvarande utrikespolitiska läge måste vi räkna med en utveckling, som nödvändiggör inkallelser i betydande omfattning. Nödvändigt är därför att höjningen snarast möjligt genomföres.

I motionerna I: 324 och II: 476 anknäver motionärerna till det tidigare berörda förslaget av försvarets socialbyrå om höjning av familjepeningens maximibelopp. Efter att ha framhållit, att den kostnadsökning som skulle bli en följd av förslagets genomförande skulle motsvara mindre än 1 promille av fjärde huvudtitelns slutsumma, yttrar motionärerna vidare, att anledning självfallet föreligger att så långt möjligt söka minska statsutgifterna och att därvid åstadkomma en rättvis avvägning av olika behov. Fråga är emellertid, fortsätter motionärerna, om icke behovet av en förhöjning av familjepeningbeloppen numera framträder med sådan styrka att behovet bör tillgodoses även om detta skulle nödgas ske på bekostnad av andra angelägna behov. Efter att därefter ha anfört vissa synpunkter beträffande förhållandena för vissa näringsidkare anföres motionärerna bl. a.:

Även om såsom av det föregående framgått en höjning också av nu ifrågakommande näringsbidrag enligt familjebidragsförordningen hade varit i hög grad önskvärd, torde med hänsyn till pågående utredning denna fråga, som heller icke upptagits i socialbyråns framställning, böra skjutas på framtiden. Vad däremot gäller frågan om familjepenningbeloppen synes denna vara av sådan angelägenhetsgrad, att en förhöjning redan nu bör ske. Om härvid såväl inträdda fördyrningar av livsmedelskostnaderna som standardförbättringen beaktas, lär mindre familjepenningbelopp än socialbyråns föreslagit icke rimligen ifrågakomma. De förhöjda familjepenningbeloppen synes böra tillämpas från den 1 april 1957, varigenom den våren 1957 till armén inryckande åldersklassen kan nyttiggöra desamma under hela tjänstgöringstiden.

Utskottet

Värnpliktstjänstgöringen medför vid sidan om de andra uppoffringar den kan innebära mycket ofta svåra ekonomiska påfrestningar för de inkallade och deras familjer. Det måste betraktas som en angelägen uppgift för statsmakterna att tillse, att de ekonomiska vådor som drabbar enskilda medborgare till följd av militärinkallelser såvitt möjligt undanröjes eller mildras. Hithörande spörsmål har kommit att få ökad betydelse genom den ökade omfattning värnpliktstjänstgöringen erhållit som en följd av det senaste världskriget och sedan dess rådande internationella läge.

Bestämmelser angående de personliga förmåner som skall tillkomma de värnpliktiga, exempelvis i form av kontant penningbidrag, förplägnad, inkvartering, sjukvård, fria resor och premier, finns intagna i kungörelsen om värnpliktsavlöning av år 1945. Regler angående de förmåner, som skall utgå till de inkallades familjer återigen, är främst att söka i familjebidragsförordningen av år 1946. De viktigaste bidragsformerna enligt denna förordning är familjepenning till den värnpliktiges familjemedlemmar, bostadsbidrag, avsedda att i stort sett täcka kostnaderna för bostad åt den värnpliktiges familj, samt näringsbidrag till den som driver näring eller rörelse. Samtliga dessa förmåner är behovsprövade.

Den fortlöpande fördyring av levnadskostnaderna som ägt rum sedan familjebidragsförordningens tillkomst har nödvändiggjort, att de i förordningen i vissa fall stipulerade övre gränserna för bidragens storlek vid skilda tillfällen undergått justeringar uppåt. Så har familjepenningens maximibelopp genom beslut av riksdagen höjts ettvarvt av åren 1950—1953 samt år 1956, varvid höjningarna varje gång motiverats med livsmedelskostnadernas stegring. Den höjning som skedde år 1956 grundade sig på den då inträdda höjningen av livsmedelskostnadsindex jämfört med de siffror som legat till grund för 1953 års beslut eller från 139 till 152 enheter. Då 1956 års höjning utgjorde 10 %, innebar densamma eu något större höjning än vad som skulle varit motiverat av ett strikt hänsyns-

tagande till de efter närmast föregående justering inträdda förändringarna i livsmedelskostnadsindex. Visst utrymme lämnades följaktligen för kompensation av ytterligare kostnadsstegring. Bostadsbidragen har utan att författningsändringar behövt vidtagas kunnat följa de stigande hyres- och bränslekostnaderna, då storleken av dessa bidrag är direkt knuten till de faktiska kostnaderna. Näringsbidragens maximibelopp har år 1951 undergått en förhöjning med 50 % jämfört med 1946 års siffror. Sedan dess har någon förändring icke vidtagits beträffande dessa belopp.

Oaktat på sätt nu nämnts vid flera tillfällen under senare år vidtagits författningsändringar i syfte att förbättra de ekonomiska och sociala förmånerna för de inkallade och deras familjer, har från olika håll framförts krav på ytterligare ändringar i fråga om hithörande bestämmelser. Chefen för försvarsdepartementet har också låtit tillkalla särskilda sakkunniga — 1954 års värnpliktsavlöningsutredning — med uppgift bl. a. att vidtaga en allmän översyn av de förmåner som regleras av värnpliktsavlönings- och familjebidrag författningarna. Enligt vad utskottet inhämtat ämnar utredningen innevarande år framlägga förslag som närmast kommer att beröra de värnpliktigas personliga förmåner. Utredningen avser att där- efter ägna sig åt familjebidragsfrågorna och beräknar kunna avlämna förslag rörande hithörande spörsmål under år 1958.

Utskottet, som inhämtat att livsmedelskostnadsindex för januari 1957 utgjorde 156 enheter, finner i betraktande jämväl av vad ovan anförts angående bakgrunden till 1956 års höjning av familjepeningens maximibelopp icke att den stegring av livsmedelskostnaderna, som inträtt efter nämnda höjning, i och för sig motiverar att en ytterligare höjning nu sker. Detta utesluter givetvis icke att en höjning kan vara motiverad av andra skäl. Vad som i en del av de nu förevarande motionerna anförts angående otillräckligheten av nu utgående bidrag talar för att sådana skäl kan föreligga. Även vad som anförts angående de svårigheter som möter egna företagare under värnpliktsinkallelser och den med hänsyn härtill mindre tillfredsställande avvägningen av näringsbidragen synes värt beaktande.

Mot bakgrunden av vad ovan anförts är emellertid utskottet icke berett att nu förorda förbättringar beträffande de genom föreliggande motioner aktualiserade bidragsförmånerna. Frågan om eventuella ändringar bör i dagens läge anstå tills vidare i avvaktan på de rön och förslag med avseende å hithörande spörsmål, som kommer att redovisas av 1954 års värnpliktsavlöningsutredning. Utskottet finner emellertid angeläget att kraftigt understryka, att de spörsmål det här är fråga om ofta nog kan vara av mycket stor betydelse för den enskilde individen. Det är därför av vikt att eventuella missförhållanden snarast rättas. Den nu pågående utredningen bör därför bedrivas med största skyndsamhet, och de förslag till författningsändringar, vartill utredningens resultat kan föranleda eller som

eljest kan vara betingade av berättigad omtanke om de inkallade och deras familjer, bör framläggas utan dröjsmål. Utskottet förutsätter, att utredningen bedrives så, att de ändringsförslag som befinnes påkallade kan föreläggas 1958 års riksdag.

Att, såsom i motionerna I: 15 och II: 17 föreslagits, utbryta frågan om näringsbidrag till jordbrukare och andra egna företagare till särskild behandling finner utskottet med hänsyn till det sammanhang som föreligger mellan hithörande problem och övriga familjebidragsfrågor icke lämpligt. På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan anført; samt

B) att förevarande motioner,

1) I: 15 och II: 17,

2) I: 86 och II: 103,

3) I: 141 och II: 179 samt

4) I: 324 och II: 476,

i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 februari 1957

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, herrar Huss, Mannerskantz och Nils Theodor Larsson*;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Odhe, fru Ekendahl, herrar Carlsson i Bakeröd, Bengtsson i Varberg, fröken Höjer*, herrar Johansson i Södertälje och Lothigius*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.